

TVORBA INOVATÍVNYCH PODNIKOV

CREATIVE OF INNOVATIVE ENTERPRISES

Peter MALEGA – Ondrej BAHLEDA

Abstract

Innovation is the process through which productive resources are developed and utilised to generate higher quality or lower cost products than had previously been available. Innovation is the conversion of new knowledge into new products and services. Innovation is about creating value and increasing productivity, and therefore growing your business. Success in business doesn't come from feeling comfortable. With many markets becoming more and more competitive as a result of new competitors from global or deregulated markets, those who innovate best will win in the future. You need to accept risk, measure performance, and embrace innovation.

Key words

Innovation, innovation capacity, innovative enterprise

Úvod

Základom dobre nastavenej inovácie je jej správna ekonomika, teda znalosť prietoku hodnoty participujúcej v rôznych etapách na tvorbe inovácií a komplexnom inovačnom procese firmy. Prietok hodnoty má zásadný význam pre ekonomiku inovácie v tom, že na základe optimálne definovaných inovačných metrik dokáže identifikovať reálne ekonomické vstupy a výstupy a priamo poukázať na inovačný potenciál podniku a jeho úspešnosť z hľadiska zvyšovania budúcej výkonnosti podniku. [5]

Akcelerácia inovácií je v súčasnosti daná zmenami podmienok podnikania ako sú globalizácia a konkurencia z rastúcich nízko nákladových krajín, ľahší prístup k znalostiam, vysoké technológie, zmeny požiadaviek zákazníkov v dôsledku dopadov hospodárskej krízy, dlhodobé znižovanie nákladov na transport a komunikácie, rast významu a výkonov vedy a technológie, rastúca úloha služieb, zvyšovanie environmentálnych faktorov a ďalšie. Zmeny prinášajú riziká, ale aj príležitosti. Každé podnikanie a každá inovácia je otvorená konkurencii. Konkurencia môže prísť z rôznych miest na svete. Dôležitým faktorom konkurencieschopných podnikov preto musí byť vysoká výkonnosť, flexibilita, rýchla reakcia na zmeny a rozvíjanie inovačného potenciálu. [2]

Projekcia inovačnej kapacity podniku

Základom zvyšovania výkonnosti podniku prostredníctvom úspešných inovácií je znalosť inovačnej kapacity. Každý podnik má k dispozícii určitý potenciál inovačnej kapacity, daný kapacitou kreatívnych zamestnancov, podieľajúcich sa na inovačných projektoch a kapacitou financií, určených pre inovačné projekty. Platí základné pravidlo, že podnik realizuje iba tie inovačné zadania, realizáciou ktorých si zabezpečí krytie nákladov na existenciu zdrojov inovačnej kapacity plus odhadovaný profit. Pripravenosť inovačnej kapacity k akcii má svoje stabilné udržiavacie náklady. Každá časť inovačnej kapacity si nárokuje pre potreby realizácie inovačných zadaní presne definovanú výšku nákladov. Náklady investujeme do časti inovačnej kapacity, pričom profitujeme z jej celku. Pridanú hodnotu inkasujeme z výstupu inovačnej kapacity ako celku, nie z jej častí. [4]

Pre projekciu inovačnej kapacity podniku je nevyhnutná znalosť podielu jednotlivých častí inovačnej kapacity na celkovej inovačnej kapacite. Cieľom je správne identifikovať hodnotu prietoku inovačnými procesmi, eliminovať úzke miesta a podriaďovať obmedzeniam inovačnej kapacity disponibilné inovačné zdroje a potenciály pre maximalizáciu dosiahnuteľného efektu inovačného procesu. [1]

Platí, že 100% celkových nákladov musí uhradiť 100% spotreby inovačnej kapacity podniku plus priniesť profit vo forme zákaznikom zhodnotenej pridanej hodnoty. Prietok inovačnej kapacity je daný ako rozdiel celkovej hodnoty reálne dosiahnutých výstupov inovačnej kapacity očistený o sumu reálnej spotreby mzdových, materiálových a ostatných nákladov vynaložených na dosiahnutie výstupov inovačnej kapacity v celom inovačnom cykle. [3]

Vytváranie nových inovatívnych podnikov

Väčšinu riadiacich štruktúr a procesov pri riadení inovácií týkajúcich sa veľkých a zložitých podnikov, možno rovnako dobre aplikovať aj u menších podnikov, u ktorých sa však pridružujú ďalšie faktory – ako napríklad nedostatok finančných zdrojov. Na rozdiel od všeobecnej predstavy väčšina malých podnikov nie je však výrazne inovatívna.

Podľa charakteru inovačných aktivít poznáme nasledovné kategórie malých podnikov:

- špecializovaní výrobcovia,
- podniky závislé na dodavateľoch, tzv. superstar,
- podniky založené na nových technológiách.

Vytvorenie firmy na báze novej technológie je interakciou individuálnych schopností, resp. dispozícií, a technologických a trhových charakteristík. Rozhodnutie založiť nový podnik obvykle začína želaním získať nezávislosť a uniknúť byrokrácii veľkých podnikov, či už sa jedná o verejný alebo súkromný sektor. Všetky faktory, psychologický profil a samozrejme pracovné a technické skúsenosti technologického podnikateľa teda ovplyvňujú rozhodnutie vytvoriť nový podnik.

K hlavným faktorom, ktoré odlišujú zakladateľov nových technologických podnikov od ostatných podnikateľov, patrí vysoká úroveň vzdelania. Čo sa týka psychologického profilu podnikateľov, väčšina výskumu je založená na skúsenostiach malých podnikov, takže generalizovanie týchto poznatkov môže byť spochybňované. Avšak v konkrétnom prípade technologických podnikateľov sa zdá, že existuje zhoda ohľadne nevyhnutných personálnych charakteristík. Za dve kritické požiadavky sa považuje snaha o kontrolu a vysoká orientácia na výsledky.

Ekonomické výsledky a rast inovatívnych malých podnikov

O inováciách v malých podnikoch alebo o ešte užšej otázke výkonov nových technologických podnikov sú poznatky v tejto oblasti pomerne slabé. Výskum inovatívnych malých podnikov sa obmedzoval na niekoľko hi-tech sektorov, predovšetkým na elektroniku a v poslednej dobe na biotechnológiu. Pozoruhodnú výnimku v tomto smere tvorí výskum 2000 malých a stredných podnikov vykonaný anglickým výskumným inštitútom pre malé podnikanie. Prieskumom sa zistilo, že 60% podnikov v posledných piatich rokoch zaviedlo nejakú významnú produktovú alebo servisnú inováciu. Toto zistenie síce demonštruje, že riadenie inovácií je relevantné pre väčšinu malých firiem, ale nehovorí veľa o význame týchto inovácií, ako aj o budúcich trhových či finančných výsledkoch. [8]

Výskumy za posledné desaťročie naznačujú, že inovačné aktivity malých a stredných podnikov vykazujú vo všetkých sektoroch približne rovnaké charakteristiky, ktorými sú [8]:

- častejšie zahrňujú výrobné inovácie ako procesné,
- skôr sa zameriavajú na produkty v trhových medzerách ako na masové trhy,
- častejšie sú u výrobcov finálnych výrobkov ako u výrobcov jednotlivých komponentov,
- často obsahujú nejakú formu externých väzieb,
- sú spojené s rastom obratu a zamestnanosťou podniku, nie však nevyhnutne so ziskom.

Pokiaľ má malý podnik tesné vzťahy s malým počtom zákazníkov, má len malú motiváciu a tiež priestor na ďalšie inovácie, a preto bude venovať formálnemu produktovému vývoju alebo marketingu len malú pozornosť. V malých podnikoch s takto závislými vzťahmi bude zrejmé obmedzený potenciál pre budúci rast a existuje pravdepodobnosť, že ich časom pohltnú konkurencia alebo niektorí zo zákazníkov. [7]

Inovatívne malé a stredné podniky majú obvykle rozmanité a rozsiahle väzby s rôznymi extrémnymi zdrojmi inovácií a všeobecne existuje pozitívna štatistická asociácia medzi úrovňou externých vedeckých, technických a profesných vstupov a výkonom podniku. Zdroje inovácií a konkrétne typy vzťahov sa podľa odvetví odlišujú, ale väzby so zmluvnými výskumnými organizáciami, dodávateľmi, zákazníkmi a univerzitami, ktoré tvoria tzv. sociálny kapitál podniku, sa hodnotí ako najdôležitejší. Udržiavanie týchto vzťahov nesie značné náklady, ich riadenie a využitie môže byť pre malé podniky obtiažné a niekedy môže presahovať ich obmedzené technické a riadiace zdroje. Výsledkom toho je, že v niektorých prípadoch náklady takejto extrémnej spolupráce prevažujú nad prínosmi, alebo v prípade spolupráce s univerzitami dochádza k nezhode krátkodobých, na trh zameraných záujmov podniku a dlhodobějších, na základný výskum zameraných univerzít. [8]

Pokiaľ ide o rozsah inovácií, väčšinou sa inovačná aktivita malých podnikov preceňuje. Skoršie štúdie sledujúce počet inovácií naznačovali, že menšie podniky vytvárajú relatívne ku svojej veľkosti viac nových produktov. Metodológie, ktoré používali však boli zavádzajúce. Kým sa zo vzoriek podnikov odstránili divízie a dcérske spoločnosti veľkých spoločností a inovácie sa hodnotili podľa ich technologického prínosu a komerčnej hodnoty, vzťah medzi veľkosťou podniku a inováciami sa otočil: väčšie podniky vytvárajú proporcionálne významnejšie inovácie ako podniky malé. Objem výdavkov vynakladaných malými podnikmi na dizajn výrobkov a inžinierstvo má pozitívny vplyv na podiel exportu na ich celkovom obrate, ale formálny výskum a vývoj v malých podnikoch je len veľmi nízko spojený s profitabilitou a s rastom nevykazuje žiadnu štatistickú súvislosť. Podobne ani vysoké tempá rastov spojené s novými technologickými podnikmi nie sú vysvetľované objemom prostriedkov na výskum a vývoj. Z jednotlivých analýz, vyplýva, že na profitabilitu a rast majú výraznejší vplyv iné faktory – predovšetkým prínosy technicky kvalifikovaných manažérov, vedeckých a technických pracovníkov a pozornosť venovaná výrobnému plánovaniu a marketingu. [7, 8]

Súhrn

Adekvátna projekcia inovačnej kapacity vo väzbe na zvyšovanie výkonnosti podnikových procesov, garantuje strategický rast podnik a orientuje manažérske rozhodovanie do polohy znalosti prietoku hodnoty, reprezentovanej inovačnými výstupmi. V súčasnosti nie je možné realizovať inovácie v podnikoch bez koexistencie viacerých

procesných a produktových parametrov, často vysoké náklady na výskum a vývoj nových produktov resp. ich častí, či zlepšovanie produkčných parametrov sú kryté výnosmi z predaja iba od určitej hranice odbytu. Skúsenosti ukazujú, že veľká časť produkcie je silne kapitálovo náročná a vyžaduje si enormné vytlačenie kapacít, preto je dôležité poznať, aký je pomer nákladov medzi produkovanými výstupmi a investovanými vstupmi. [6]

Súčasná doba kladie vysoké nároky na manažérov, ale i ostatných zamestnancov, núti ich premýšľať, ako čo najlepšie optimalizovať podnikové procesy. Je nutné hľadať potenciál pre zvyšovanie výkonnosti podnikových procesov i v iných podnikových sférach, a práve inovácie sú k tomu ideálnym priestorom, nakoľko svojimi výstupmi ovplyvňujú budúcnosť podniku tak z pohľadu zákazníka ako i vlastníkov.

Kľúčové slová

Inovácia, inovačná kapacita, inovatívny podnik

Príspevok bol vypracovaný v rámci projektu ITMS 26220120060 "Centrum výskumu riadenia technických, environmentálnych a humánnych rizík pre trvalý rozvoj produkcie a výrobkov v strojárstve".

Použitá literatúra

- [1] BOBKOVÁ, D.: *Zvyšovanie produktivity práce finálnych procesov v produkčných systémoch*. In: Transfer inovácií. č. 10 (2007), s. 243-245. Internet: <<http://web.tuke.sk/sjf-icav/stranky/transfer/10-2007/PDF/243-245.pdf>> ISBN 9788080738327.
- [2] KOŠTURIÁK J., CHÁĽ J.: *Inovace – Vaše konkurenční výhoda*. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2008. 164 s. ISBN 978-80-251-1929-7.
- [3] KOVÁČ, M.- SABADKA, D. 2003. *Hodnotenie inovačného potencionálu podnikov*. Transfer inovácií 6/2003.
- [4] KOVÁČ, M.: *Inovácie a technická tvorivosť*. Sjf TU Košice. Edícia študijnej literatúry, Košice 2002.
- [5] MIHOK, J. a kol. 2010. *Centrum inovácií a technického rozvoja*. Košice: Multipres s.r.o. 2010. ISBN 978-80-970320-0-5.
- [6] SABADKA, D. – LEŠKOVÁ, A.: *Inovačný proces a riadenie inovácií podniku*. Dostupné na internete: <http://www.sjf.tuke.sk/transferinovacii/pages/archiv/transfer/5-2002/pdf/49-51.pdf>.
- [7] SPIŠÁKOVÁ, E.: *Typy inovácií a ich zavádzanie v podnikoch SR*. In: Transfer inovácií. č. 11 (2008), s. 222-225. Internet: <<http://www.sjf.tuke.sk/transferinovacii/>> ISSN 1337-7094.
- [8] TIDD, J. – BESSANT, J. – PAVITT, K.: *Řízení inovací*. Brno: Computer Press, 2007. 549 s. ISBN 978-80-251-1466-7.

Kontaktná adresa

Ing. Peter Malega, PhD.

Technická univerzita, Strojnícka fakulta, Katedra manažmentu a ekonomiky, Němcovej 32, 042 00 Košice, e-mail: peter.malega@tuke.sk

JUDr. Ondrej Bahleda

Technická univerzita v Košiciach, Strojnícka fakulta, Katedra manažmentu a ekonomiky, Němcovej 32, 042 00 Košice, ondrej.bahleda@tuke.sk